

La Crète, pont entre l'Est et l'Ouest

L'île de Crète constitue comme le pilier d'un vaste pont jeté sur la Méditerranée entre l'Orient et l'Occident. C'est en tout cas le premier foyer d'une civilisation vraiment originale en Europe. Jusqu'au début du xxe siècle, on ne connaissait à peu près rien de la Crète ancienne. Les fouilles de l'archéologue anglais Evans ont heureusement soulevé un coin du voile qui nous dérobait le secret de l'île aux cent villes.

La première civilisation crétoise (désignée sous le nom de Minoen ancien, 3000-2000 avant J.-C.) s'inscrit dans le contexte de la culture égéenne, d'origine asiatique, dont les Cyclades avaient d'abord pris la tête. Cette civilisation se caractérise par l'usage du cuivre et surtout par de vastes constructions circulaires, servant de tombes collectives, que l'on retrouve ensuite disséminées dans les îles et sur le pourtour occidental de la Méditerranée. Ce qui tend à prouver l'existence dès cette époque d'échanges culturels entre l'Est et l'Ouest.

Mais grâce à sa situation privilégiée, à ses ressources et aux inspirations nouvelles qu'elle tirait de ses contacts maritimes avec les centres culturels d'Asie et d'Égypte, la Crète ne tarda pas à se détacher de ses rivales, les Cyclades, et à prendre son essor. Le Minoen moyen (2000-1580 avant J.-C.) est marqué par d'innombrables innovations : travail du bronze, tour de potier, routes, véhicules à roues, agglomérations urbaines (Cnossos, Phaestos, Mallia, Hagia Triada, etc.) remarquables par leurs palais et leurs maisons à double étage, apparition enfin d'une écriture hiéroglyphique à usage commercial, la linéaire A, que l'on n'a pas encore pu déchiffrer.

La civilisation crétoise atteint son apogée au Minoen récent (1580-1400 avant J.-C.) avec la reconstruction du palais de Cnossos, le fameux Labyrinthe de la mythologie grecque. C'est un vaste bâtiment en pierre, à trois étages. Il se compose d'une multitude de pièces : salle du conseil, salle du trône, salons, salles de bains, chambres à coucher, ateliers, magasins, celliers, contenant de grandes jarres à grains, le tout relié par un tel enchevêtrement de couloirs qu'aujourd'hui encore on désigne tout édifice complexe du nom de labyrinthe. C'est là que règne le redoutable Minos, qui étendra son autorité non seulement sur l'île entière, mais sur tout le bassin oriental de la Méditerranée. En 1400, la Crète tombe aux mains des Mycéniens, solidement installés en Argolide depuis plusieurs siècles.

Le secret de la puissance crétoise fut sa flotte. Sur leurs barques longues d'une vingtaine de mètres, mues à la voile et à l'aviron, les marins crétois n'hésitèrent pas à s'aventurer, bien avant les Phéniciens, sur tous les rivages de la Méditerranée orientale, pour y échanger le vin, l'huile, les vases précieux de l'île contre le cuivre de Chypre, l'étain de l'Asie mineure et l'ivoire de l'Égypte.

Que ce soit dans les fresques des palais, la céramique ou l'orfèvrerie, l'art crétois essentiellement décoratif se distingue par un souci d'élégance et de fantaisie, un sens des colorations vives et contrastées. Il s'inspire des thèmes de la vie quotidienne au palais, dans les champs ou en mer. Aucun peuple n'a poussé plus loin la recherche du confort et des agréments de la vie, le goût de la beauté plastique de l'homme, les charmes de la coquetterie féminine.

Les Crétois connaissaient une sorte de rodeo au cours duquel on passait par-dessus les cornes des taureaux. Au premier plan, un jeune homme porte la hache à deux tranchants nommée labrys.

DE POORT DER DRIE WERELDDELEN

We hebben gezien, dat tussen 3000 en 500 vóór Christus veel belangrijke beschavingen in Azië, Noordwest-Afrika en Europa tot ontwikkeling kwamen. Hoewel de volkeren veel verder van elkaar af woonden dan tegenwoordig het geval is, hadden ze onderlinge contacten. Handelaars vervoerden goederen langs de karavaanwegen tussen de Indus en Mesopotamië. Een zijweg verbond China met West-Azië en legers legden dikwijls ongelooflijk lange afstanden af van de éne streek naar de andere. Al deze contacten droegen ertoe bij, dat gedachten werden verspreid.

Bij het nader tot elkaar brengen van de verschillende beschavingen speelden sommige volkeren een bijzonder belangrijke rol. We hebben bijvoorbeeld reeds gezien, hoe de Foeniciërs tussen 1400 en 600 vóór Christus voor een groot gedeelte van de bekende wereld als vervoerders van koopwaren en gedachten optraden. Maar zelfs nog eerder had een ander volk een soortgelijke rol gespeeld. Deze mensen vestigden zich op Kreta omstreeks 3000 vóór Christus. Hun beschaving kwam omstreeks 1400 vóór Christus op een gewelddadige en geheimzinnige wijze tot een eind.

Kreta bevindt zich bij de toegang tot drie werelddelen. Minder dan honderdvijftig kilometer naar het noordwesten ligt het Europese vasteland, driehonderd kilometer naar het noordoosten bevinden zich de westelijke grenzen van Azië en zeshonderd kilometer naar het zuidoosten stroomt de Nijl, die diep in Afrika doordringt. Het is dus niet te verwonderen dat het volk, dat de oude Kretenzer beschaving (bekend als de beschaving van Minos) opbouwde, met de drie werelddelen een bloeiende handel dreef. De schepen voeren naar het westen tot Sicilië, naar het oosten tot Cyprus en het huidige Israël, naar het noorden tot aan de Dardanellen en naar het zuiden tot Egypte. Daarbij werden bronzen werktuigen, oliën, wijnen en kostbare vazen verhandeld. Overblijfselen van de beschaving van Minos tonen duidelijk aan, dat het korte, donkerharige volk van Mediterraans ras dat deze produkten voortbracht, veel van het beste uit verscheidene andere beschavingen had geleerd.

In 1900 begon de Britse oudheidkundige Sir Arthur Evans te Knossos het paleis van Minos te ontgraven. Dit paleis was de residentie van een lange reeks Kretenzer zeekoningen. Het bleek een zeer groot stenen gebouw te zijn, waarvan een gedeelte drie verdiepingen hoog was. Er was waarschijnlijk vele jaren aan gebouwd en later uitgebreid. Op de vele, lange gangen kwamen een groot aantal woonkamers, slaapkamers en ateliers uit. Verder vond men reusachtige bergplaatsen voor wijn en olie, een vergaderzaal, een troonzaal en, wat wel het meest verrassend is, badkamers met uitstekende waterleidingen en afvoerstelsels. Sommige geleerden geloven dat de bouwmeesters en ingenieurs, die voor dit grote gebouw verantwoordelijk waren, sommige van hun ideeën aan plannen voor Babylonische paleizen ontleenden.

Tijdens verschillende periodes gebruikten de mensen van het oude Kreta drie verschillende schrijfvormen. Twee ervan werden tot op heden nog niet ontcijferd. De opschriften in deze schrijfvormen kunnen ons over de bijzonderheden van de Kretenzer geschiedenis dus niets leren. Maar het schijnt wel zo, dat deze tekens een beeldschrift inhouden, wel lijkend op maar niet gelijksoortig met het Egyptische spijkerschrift. Het derde schriftstelsel, dat men Lineair B noemt, werd tegen het einde van de Minoïsche beschaving gebruikt. Het werd enkele jaren geleden door een jong Engels architect, Michael Ventris, ontcijferd. Het bleek een klankschriftstelsel te zijn, waarin elk type een verschillende klank voorstelt, die in het oudste Grieks aanwezig is.

Minoïsche schilderingen laten ons meer zien over de gebruiken en de kledij van de Kretenzers, meer dan 3500 jaar geleden. Zo weten we dat jonge mannen en soms zelfs jonge meisjes, zich amuseerden met een gevaarlijke sport: ze grepen een stier bij de horens en buitelden over zijn rug. We weten ook, dat de vrouwen dikwijls lange rokken droegen en wespentailles hadden, zoals de modieuze dames uit de late Victoriaanse tijd. De bijl met dubbele snede, die zo dikwijls in de kunst van Minos verschijnt, was het symbool van Kreta. In werkelijkheid werd zo'n bijl waarschijnlijk bij de dierenoffers gebruikt.

Een wedstrijd in stier-springen te Knossos, 3500 jaar geleden. Een jongeman houdt een bijl met dubbele snede in de hand. Het meisje draagt een Minoïsche kruik.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.